

**MODERN APPROACHES TO TEACHING GERMAN ON THE BASIS
OF PROFESSIONAL DEVELOPMENT PROGRAMMES FROM GOETHE
INSTITUT DLL**

**СУЧАСНИЙ ДОСВІД НАВЧАННЯ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ НА ОСНОВІ
ПРОГРАМ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ GOETHE INSTITUT DLL**

Pavlyshynets Olena, Petryshak Bohdana
Павлишинець Олена, Петришак Богдана

Із підписаннями угоди про Асоціацію між Україною та Європейським союзом стали невідворотними євроінтеграційні процеси, які охоплюють усі важливі сфери – політику, економіку, науку, культуру, освіту тощо. А це передбачає певні кроки у всіх галузях для входження України в європейське співтовариство.

Освітня галузь зазнає на даному етапі значної трансформації для забезпечення нової якості освіти на всіх етапах: від дошкільної до вищої. Особливої актуальності набувають питання відповідності освіти в Україні світовим стандартам і вимогам та підготовки конкурентоспроможних та висококваліфікованих фахівців. В цьому сенсі дедалі більшої актуальності набуває співпраця українських освітніх закладів з провідними установами та інституціями Європи, діяльність яких спрямована на розвиток та забезпечення якісного освітнього процесу.

Інститут імені Гете (Goethe-Institut) вже впродовж декількох років пропонує програми підвищення кваліфікації для вчителів та викладачів, які мають назву DLL – Deutsch lehren lernen, тобто «навчатися вчити німецької». Таке стажування користується великою популярністю серед викладацької спільноти і приваблює дедалі більше уваги вчителів завдяки своєму унікальному підходу.

За описом Goethe-Institut програми підвищення кваліфікації DLL можна охарактеризувати наступним чином: DLL – практично-зорієнтоване навчання та підвищення кваліфікації вчителів та викладачів від Goethe-Institut; для вчителів німецької мови, які викладають у початковій і середній школі та у закладах вищої освіти; в центрі уваги – урок [1; 3].

DLL – програма Goethe-Institut, спрямована на підвищення кваліфікації вчителів та викладачів німецької мови. Вона базується на сучасних досягненнях у галузі німецької мови як іноземної та інтегрує інноваційний підхід до підвищення кваліфікації – дослідження через діяльність. DLL враховує вимоги до програм з підвищення кваліфікації вчителів та відповідає міжнародним стандартам якості у зазначеній галузі [1].

Робота над програмою DLL розпочалася в 2010 році з ініціативи Goethe-Institut. Через численні відгуки викладачів та вчителів німецької мови, які відчували потребу в новому знанні та нових навчальних стратегіях, а також на основі спостережень стосовно методів навчання, які залишились позаду від новітніх досліджень у царині методики навчання та викладання іноземної мови, виникла потреба ретельного аналізу наявних програм підвищення кваліфікації щодо їх відповідності до сучасного стану дидактичних досліджень, особливостей професії та можливостей, які пропонує цифрова епоха. Група експертів, перед якими постало це завдання, складалася з представників Goethe-Institut та університетів м. Бохум, Дармштат, Гіссен та Єна. Експерти мали на меті проаналізувати програми підвищення кваліфікації вчителів за останні 20 років та на основі проведеної експертизи запропонувати нову оптимальну програму стажування з подальшою розробкою відповідних навчальних матеріалів. Робота над пілотними проектами розпочалася восени 2012 року, а вже в 2016 році з'явилися 6 тематичних розділів, які складають базовий пакет програми. Два перші розділи тематизували головних дійових осіб навчального процесу: вчителів (1) та учнів (2), розділ 3 фокусувався на німецькій мові як на засобі та на меті навчання. Взаємодія як умова мовної діяльності (4), матеріали та медіа (5) та приписи для навчальних програм і планування навчання (6)

доповнюють базову навчальну програму [2]. З 2018 року DLL охоплює 13 тематичних розділів, серед яких: DLL 1 Навчальна компетенція та організація навчання, DLL 2 Як вивчати німецьку мову як іноземну, DLL 3 Німецька мова як іноземна, DLL 4 Завдання, вправи, взаємодія, DLL 5 Навчальні матеріали та засоби, DLL 6 Вимоги до навчальної програми та планування навчання, DLL 7 Перевірка, тести та оцінювання, DLL 8 Німецька мова як іноземна для дітей, DLL 9 Навчання за допомогою цифрових технологій, DLL 10 Німецька мова як іноземна для молоді, DLL 15 Альфабетизація дорослих, DLL 16 Мовна освіта у всіх галузях, DLL 17 Мовна освіта в початковій школі [1].

На даному етапі зміст програм DLL охоплює: 13 блоків курсу, матеріал для самостійного опрацювання у друкованому та онлайн-форматі, відео-уривки справжніх занять з німецької мови як першої іноземної мови, так і як другої іноземної мови, опрацювання інтерактивних завдань на навчальній платформі та містить в собі словник термінів, варіанти правильних відповідей та перелік рекомендованої літератури.

Цільовою групою DLL є вчителі німецької мови середніх та викладачі вищих навчальних закладів з вищою освітою, досвідом викладання та знаннями німецької мови, починаючи з рівня B2 згідно Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти. Завдяки участі у програмі стажування вони мають можливість актуалізувати знання у галузі викладання та навчання іноземної мови та розвинути практичну методичну компетенцію [1; 3].

Цікавим досвідом стануть також запропоновані програмами DLL завдання з систематичного спостереження та аналізу навчальної діяльності на основі відеозаписів практичних занять з іноземної мови у різноманітних країнах трьох континентів. Відеоматеріали слугують основою для розуміння заняття та вдосконалення власних професійних компетенцій шляхом критичного аналізу педагогічних та дидактичних концепцій. Кожну тему завершує проект практичного дослідження, під час проведення якого учасник аналізує заняття у визначеному індивідуальному аспекті [1].

Deutsch Lehren Lernen розроблена провідними науковцями відповідно до актуальних стандартів програм підвищення кваліфікації.

Програма DLL є: орієнтованою на компетенції (DLL орієнтується на компетенції, які є необхідними для навчання і має на меті їх розвиток, таким чином відбувається поглиблення фахових наукових та дидактичних знань), орієнтованою на практику (джерелами DLL є навчальна та мовна практика та особистий навчальний досвід; навчання ілюструється численними прикладами з навчальної практики, наприклад, інтерв'ю з викладачами, прикладами навчальних матеріалів або планування занять, а також уривками занять у вигляді відео-записів; робота з такими матеріалами спонукає до планування, апробації та рефлексії про власний процес навчання, а практичні дослідницькі проекти дають можливість по-новому подивитися на процес навчання), мультимедійною (кожен розділ DLL є у друкованій формі, але також online або в інтерактивній формі на навчальній платформі Goethe-Institut; відео-уривки різноманітних навчальних та мовленнєвих ситуацій надають можливість детальніше поглянути на процес навчання та є вихідним пунктом для спілкування з іншими з питань навчання та розвитку мовленнєвої діяльності), стандартизованою (з огляду на формат, завдання та сценарії опрацювання), транспарентною (DLL є прозорою щодо вимог до учасників, цілей навчання, форматів, обсягу, тривалості та закінчення навчання), науково обґрунтованою, актуальною (адже відображає актуальний стан німецької мови як іноземної та як другої іноземної і постійно оновлюється), апробованою та оцінюваною (DLL була апробована в Німеччині і закордоном, усі відгуки та зауваження були опрацьовані і враховані; дидактичний підхід до програми підвищення кваліфікації оцінювався з наукової точки зору шляхом паралельних досліджень та спостереження), модульною та акредитованою (опрацювання одного розділу дорівнює 3 ECTS (1 ECTS = 30h) [1].

Унікальний підхід DLL ґрунтується на таких основних принципах: 1) Дослідження через діяльність (Aktionsforschung) – спостереження і рефлексія про власний процес викладання та навчання інших викладачів. 2) Реалізація

практично-дослідницьких проєктів (Praxiserkundungsprojekte) з метою свідомого дослідження власної навчальної діяльності. 3) Використання відеозаписів уроків автентичного навчального процесу з цілого світу для різних цільових груп. 4) Визначення орієнтирів та принципів навчального процесу [1; 3].

Програми підвищення кваліфікації DLL визначають такі важливі принципи навчального процесу, як орієнтація на компетенції, орієнтація на учнів, активізація учнів, орієнтація на взаємодію учнів в процесі навчання, підтримка автономії учнів, міжкультурна орієнтація, орієнтація на завдання та орієнтація на багатомовність.

Орієнтація на компетенції полягає в розвитку компетенцій як в меті навчання. Навчання, яке орієнтується на оволодіння компетенціями, передбачає відповідне планування та формулювання завдань та очікуваних результатів навчання у формі зовнішнього опису знань та вмінь, а саме через висловлювання «вміти» та «знати». Орієнтація на компетенції передбачає також перевірку обсягу отриманих компетенцій. В цьому сенсі слід зауважити, що не всі цілі навчання є цілями, які перевіряються. У навчанні іноземної мови в центрі навчального процесу знаходяться не особистісні компетенції, а радше такі компетенції як аудіювання, мовлення тощо.

Принцип орієнтації на учнів полягає в обов'язковому врахуванні індивідуальності, інтересів та мовленнєвих потреб учнів. Саме тому передбачається використання різноманітних навчальних матеріалів та форм роботи, зважаючи на особливості учнівської групи, та пропонуються різноманітні завдання. Широкий спектр навчальних стратегій позитивно впливає на мотивацію учнів.

Активізація учнів передбачає активну взаємодію учнів з предметом вивчення, коли вони якомога глибше опрацьовують тему і таким чином досягають кращих результатів навчання. Активні учні беруть участь в навчальному процесі через питання та відповіді, обмін думками та судженнями, вони самостійно відкривають для себе мовленнєві структури або намагаються

описати закономірності, виконують організаційні функції, скеровують процес свого навчання та навчання інших учнів тощо. Таким чином активні учні працюють більш вмотивовано і сконцентровано, виконуючи різні типи завдань. Відповідно розвивається свідоме навчання учнів.

Орієнтація на активну взаємодію учнів передбачає, що через різноманітні завдання викладач спонукає учнів до активної співпраці. Така взаємодія полягає, наприклад, у формулюванні власних висловлювань та звертанні до інших учнів тощо. Завдання відповідно повинні бути сформульовані так, щоб учні взаємодіяли між собою, наприклад, у вигляді рольової гри, через використання в навчальному процесі різних соціальних форм або ж через такі завдання, які передбачають необхідність домовитися про щось, переконати інших, поділитися інформацією про щось тощо.

Підтримка автономії учнів передбачає, що учні ставляться до вивчення іноземної мови свідомо та з можливістю саморефлексії. Таким чином навчальна діяльність має спонукати учнів якомога ефективніше використовувати вже отримані мовні знання та водночас повинна готувати учнів до вивчення мови на наступному етапі.

Розвиток мовленнєвої діяльності не можливе без урахування принципу міжкультурної орієнтації. Тому дуже важливим є, щоб навчальний процес включав такі навчальні ситуації, в яких учні мали би можливість дізнатися про культурні аспекти різноманітних комунікативних дій іноземною мовою. Таким чином учні навчаються сприймати спільні та відмінні риси в різних культурах. Поступово учні здобувають відповідні знання та комунікативні стратегії для вільного орієнтування в німецькомовному оточенні.

Навчання повинно бути орієнтованим на завдання. Цей принцип тісно пов'язаний з орієнтацією на діяльність. За цим принципом учні повинні виконувати завдання, з якими вони могли би зустрітися у своєму повсякденному житті або ж під час майбутнього перебування в німецькомовному середовищі.

Принцип орієнтації на багатомовність передбачає, що учні вже могли вивчати іноземні мови, які можуть допомогти їм з вивченням німецької мови, наприклад, розпізнавати певні граматичні структури та здогадуватися про значення слова. Таким чином, навчання повинне бути пов'язане з досвідом вивчення мови та досвідом іншомовної комунікації.

Урахування принципів навчання та основних орієнтирів для навчального процесу є надзвичайно важливим та створює важливі передумови для успішної діяльності вчителя та викладача. Унікальний підхід програм стажування DLL відкриває методику навчання іноземної мови по-новому та є особливо цікавим для майбутніх вчителів та викладачів. З огляду на необхідність забезпечення майбутніх вчителів необхідними знаннями, Goethe-Institut пропонує співпрацю для вищих навчальних закладів, які займаються підготовкою майбутніх вчителів іноземної мови.

Кооперація між вищими навчальними закладами та Goethe-Institut у галузі професійної підготовки майбутніх вчителів німецької мови ґрунтується на розбудованій мережі університетів-партнерів у всьому світі. Таким чином заклади вищої освіти стають учасниками у створенні єдиного (відкритого) освітнього простору. Відповідно відбувається підвищення конкурентоздатності університетів на ринку освітніх послуг через пропозицію інноваційного освітнього продукту.

Університети отримують можливість застосування базових блоків DLL у різноманітних моделях навчання: очна форма навчання, навчання з веб-підтримкою, з комбінованим очним та он-лайн-навчанням і власне онлайн-навчання. Якість навчання підвищується через застосування кадрового, наукового, методично-дидактичного і технічного потенціалу Goethe-Institut в Україні. Також програма DLL сприяє академічній мобільності учасників освітнього процесу та забезпечує збільшення кількості учасників навчального процесу за рахунок онлайн-навчання та гнучкості програми, а також створює необхідні умови для зростання професійного рівня кваліфікації викладачів завдяки їх підготовці на курсах Goethe-Institut в Україні.

Для співпраці вищих навчальних закладів з Goethe-Institut повинні бути виконані наступні умови:

- Університет готує майбутніх вчителів німецької мови;
- Інтерес до стабільної та довгострокової співпраці з Goethe-Institut в Україні;
- Викладацький склад ВУЗу зацікавлений в актуалізації знань у галузі методики викладання іноземних мов та удосконалення професійних компетенцій, а також готовий пройти курс навчання та отримати сертифікат DLL-тьютора/ки;
- Викладачі навчального закладу готові після завершення їх підготовки запроваджувати DLL-модулі у навчальні плани дисциплін.

Список літератури

1. DLL. Вчимося навчати німецькою [Режим доступу: <https://www.goethe.de/ins/ua/uk/spr/unt/for/gia/dll.html>].
2. Вчимося навчати німецької [Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%92%D1%87%D0%B8%D0%BC%D0%BE%D1%81%D1%8F_%D0%BD%D0%B0%D0%B2%D1%87%D0%B0%D1%82%D0%B8_%D0%BD%D1%96%D0%BC%D0%B5%D1%86%D1%8C%D0%BA%D0%BE%D1%97].
3. Legutke, Michael / Rotberg, Sabine: Deutsch Lehren Lernen (DLL) – das weltweite Fort- und Weiterbildungsangebot des Goethe-Instituts. In: InfoDaF. Band 45, Nr. 5, 2018, S. 605–634 (degruyter.com [PDF]).
4. Rösler, Dietmar: Reflexion lokaler Lehrerfahrung vs. zentrales Design von Fortbildungen. Die vermittelnde Funktion der Aufgabenstellungen. In: Klippel, Friederike (Hrsg.): Teaching Languages -Sprachen lehren. Waxmann, Münster 2016, S. 163–178.
5. Dejanović, Sara: Lernen durch Erfahrung? Erfahrungswissen in der Fort- und Weiterbildung von DaFLehrenden. In: Fäcke, Christiane / Rost-Roth,

- Marianne/ Thaler, Engelbert (Hrsg.): Sprachenausbildung - Bildung aus Sprachen – Sprachen bilden aus. Schneider, Baltmannsweiler 2014, [ISBN 978-3-8340-1379-8](#), S. 253–262.
6. Niewalda, Katrin: Action Research in Teacher Training Programs: What do Teachers Learn? In: Sonda, Nozomu / Krause, Aleda / Brown, Howard (Hrsg.): JALT 2015 Conference Proceedings. JALT, Tokyo 2015 ([jalt-publications.org](#)).
7. Mohr, Imke / Schart, Michael: Praxiserkundungsprojekte und ihre Wirksamkeit in der Lehrerfort- und Weiterbildung. In: Legutke, Michael / Schart, Michael (Hrsg.): Fremdsprachendidaktische Professionsforschung: Brennpunkt Lehrerbildung. Narr, Tübingen 2016, S. 291–321.

The article deals with the overview of professional development programmes for teachers of the German language from DLL. Its aim is to promote the content, history, approaches and main principles and values of the programme. DLL programme from Goethe-Institut is meant to develop German language teachers' professional qualifications. It is based on modern achievements in the sphere of teaching German as foreign language and integrates innovative approaches to professional development – research through activity. DLL incorporates national standards of teachers' professional development, as well as the international standards in the sphere. The programme offers interesting cooperation opportunities for universities.

Стаття присвячена огляду програми підвищення кваліфікації вчителів та викладачів німецької мови DLL. Вона має на меті ознайомлення зі змістом, історією, підходом та основними принципами і орієнтирами програми. DLL-програма Goethe-Institut спрямована на підвищення кваліфікації вчителів та викладачів німецької мови. Вона базується на сучасних досягненнях у галузі німецької мови як іноземної та інтегрує інноваційний підхід до підвищення кваліфікації – дослідження через діяльність. DLL враховує вимоги до програм з підвищення кваліфікації вчителів та відповідає міжнародним стандартам

якості у зазначеній галузі. Програма пропонує цікаву співпрацю для закладів вищої освіти.